

رابطه کمال گرایی و مشکلات بین شخصی

نویسنده: دکتر محمدعلی بشارت*

* دانشیار دانشگاه تهران

چکیده

ماهیت چند گونه درون شخصی، بین شخصی و اجتماعی کمال گرایی، مستلزم انتظارات بالای فرد از خود، فرد از دیگران و دیگران از فرد است. این انتظارات ممکن است علاوه بر آسیب‌های روان‌شناختی شخصی، مشکلات بین شخصی را نیز توجیه کنند. در این پژوهش، رابطه ابعاد کمال گرایی با مشکلات بین شخصی بررسی شد. پنجاه دانشجوی دانشگاه تهران (۳۶ دختر و ۱۴ پسر) با تکمیل مقیاس کمال گرایی و مقیاس مشکلات بین شخصی در این پژوهش شرکت کردند. نتایج تحقیق نشان داد که بین ابعاد کمال گرایی و مشکلات بین شخصی، همبستگی مثبت معنادار وجود دارد: کمال گرایی دیگرمدار با مشکلات بین شخصی در زمینه اطاعت‌پذیری، صمیمیت و مهارگری؛ کمال گرایی جامعه‌مدار با مشکلات بین شخصی در زمینه مردم‌آمیزی و مسئولیت‌پذیری؛ و کمال گرایی خویش‌مدار با مشکلات بین شخصی در زمینه مسئولیت‌پذیری همبستگی داشتند. بین نمره‌های آزمودنی‌های دختر و پسر بر حسب متغیرهای کمال گرایی و مشکلات بین شخصی، تفاوت معنادار مشاهده نشد. نتایج و پیامدهای پژوهش صورت گرفته در این مقاله تبیین و تشریح خواهند شد.

واژه‌های کلیدی: کمال گرایی، کمال گرایی خویش‌مدار، کمال گرایی دیگرمدار، کمال گرایی جامعه‌مدار، مشکلات بین شخصی، دانشجوی

دوماهنامه علمی - پژوهشی

دانشگاه شاهد

سال یازدهم - دوره جدید

شماره ۷

آبان ۱۳۸۳

مقدمه

فروید [۱] کمال‌گرایی (perfectionism) را به کنش‌وری فرامن افراط‌گر نسبت داد. از آن پس بر ماهیت درون‌روانی این سازه شخصیتی، به منزله تمایل پایدار فرد به وضع استانداردهای کامل و دست نیافتنی و تلاش برای تحقق آن‌ها تأکید شده است [۲]. تقسیم‌بندی فردمدار بهنجار - نورتیک کمال‌گرایی

بازتاب همین رویکرد است. براساس این تقسیم‌بندی، کمال‌گرای بهنجار از تلاش و رقابت برای برتری و کمال لذت می‌برد و در عین حال محدودیت‌های شخصی را به رسمیت می‌شناسد؛ اما کمال‌گرای نورتیک به دلیل انتظارات غیرواقع‌بینانه هرگز از عملکرد خود خشنود نخواهد شد. یافته‌های پژوهشی، بیانگر پیامدهای آسیب‌شناختی کمال‌گرایی، شامل نومیدی

اجتناب ناپذیر از رعایت تام و تمام استانداردها، خودانتقادگری، آسیب پذیری نسبت به شکست، و افزایش خطر افسردگی و خودکشی بوده اند [۴ و ۳].

فراسوی رویکرد تک بعدی فردمدار کمال گرایی، نتایج پژوهش های اخیر به پیدایش رویکردهای چند بعدی به کمال گرایی کمک کرده اند [۵ و ۶]. براساس رویکرد چند بعدی، ماهیت چند گونه درون شخصی، بین شخصی و اجتماعی کمال گرایی، مستلزم انتظارات بالای فرد از خود، فرد از دیگران و دیگران از فرد است؛ انتظاراتی که علاوه بر آسیب های روان شناختی پیش گفته، مسئول مشکلات بین شخصی (interpersonal problems) نیز شناخته شده اند [۸ و ۶].

ابداع مقیاس های چند عاملی کمال گرایی، سه بُعد را متمایز کرده اند: کمال گرایی خویشتن مدار (self-oriented perfectionism)، کمال گرایی دیگرمدار (other-oriented perfectionism)، و کمال گرایی جامعه مدار (socially prescribed perfectionism) [۷ و ۶]. کمال گرایی خویشتن مدار با تمایل به وضع استانداردهای غیرواقع بینانه برای خود و تمرکز بر نقص ها و شکست ها در عملکرد، همراه با خودنظارتگری های (self-monitoring) دقیق مشخص می شود [۶]. این شکل از کمال گرایی، نزدیک ترین بُعد به سازه ای است که غالباً به عنوان کمال گرایی شناخته شده است [۹ و ۴]. کمال گرایی دیگرمدار، بیانگر داشتن انتظارات افراطی و ارزشیابی انتقادی از دیگران است و کمال گرایی جامعه مدار به احساس ضرورت رعایت استانداردها و برآورده ساختن انتظارات تجویز شده از سوی افراد مهم به منظور کسب تأیید اطلاق می شود [۸ و ۶].

یافته های پژوهشی در زمینه بررسی ابعاد سه گانه کمال گرایی، همبستگی این سازه را با ویژگی های شخصیتی، رفتاری و مشکلات روان شناختی تأیید کرده اند [۶]. کمال گرایی خویشتن مدار با مشخصه های مثبت تلاش و رقابت برای پیشرفت، عزت نفس (self-esteem)، و خودشکوفایی (self-actualization) [۱۰، ۵، ۴ و ۱۱] از یک سو، و مشخصه های منفی خودشیفتگی

(narcissism)، خودسرزنشگرایی (self-blame)، خودانتقادگری (self-criticism)، احساس گناه، افسردگی و نوزرگرایی (neuroticism) [۱۱ و ۸، ۷، ۶، ۳]، از سوی دیگر در ارتباط قرار می گیرد. کمال گرایی دیگرمدار با مشخصه های منفی، شامل دیگر سرزنشگری (other-blame)، اقتدارگرایی (authoritarian) و سلطه جویی (domineering)؛ ویژگی های شخصیت نمایشی (histrionic)، خودشیفته (narcissistic)، و ضداجتماعی (antisocial) همبستگی دارد [۸ و ۶]. کمال گرایی جامعه مدار با نیاز به تأیید دیگران، ترس از ارزشیابی منفی، منبع کنترل بیرونی (external locus of control)، بیش تعمیم دهی (overgeneralization) شکست، خودانتقادگری، خودسرزنشگری و دیگر سرزنشگری، ناهمسازی روان شناختی و ویژگی های شخصیت مرزی (borderline)، اسکیزوتایپ (schizotypal)، اجتنابی (avoidant)، اسکیزوئید (schizoid)، و پرخاشگری نافع (passive aggressive) و هم چنین با افسردگی، اضطراب و نوزرگرایی مرتبط است [۱۱ و ۸، ۷، ۶].

براساس نتایج پژوهش های پیشین در زمینه کمال گرایی که غالباً مشخصه های درون شخصی این سازه را بررسی کرده اند انتظار می رود کیفیت روابط بین شخصی نیز به صورت گسترده از ابعاد متفاوت کمال گرایی متأثر شود. هدف اصلی این تحقیق، بررسی رابطه ابعاد کمال گرایی با مشکلات بین شخصی بود؛ رابطه ای که شناخت کیفیت آن، پاسخ پرسش های پژوهش را روشن خواهد ساخت:

۱. آیا بین کمال گرایی و مشکلات بین شخصی رابطه وجود دارد؟
۲. آیا ابعاد متفاوت کمال گرایی با مشکلات متفاوت بین شخصی در ارتباط قرار می گیرند؟
۳. آیا در روابط ابعاد کمال گرایی با مشکلات بین شخصی، بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟

روش پژوهش

الف) جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

جامعه آماری این پژوهش را مجموع دانشجویان دختر و پسر مقطع کارشناسی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران در سال تحصیلی ۱۳۷۹-۸۰ تشکیل می‌دهد. نمونه مورد تحقیق به شرح زیر به صورت تصادفی از جامعه تحقیق انتخاب شد.

ابتدا از بین کلاس‌های دروس عمومی که نمونه‌ای ترکیبی از گروه‌های مختلف آموزشی دانشکده بودند سه کلاس انتخاب شد و ۶۳ دانشجو به عنوان نمونه تحقیق، مقیاس کمال‌گرایی چند بُعدی (multidimensional perfectionism scale) و مقیاس مشکلات بین شخصی (inventory of interpersonal problems) را به ترتیب اجرا کردند. به دانشجویان گفته شد که هدف از پژوهش، بررسی نوع بازخوردها، احساسات، و روابط بین شخصی آن‌ها است. از آزمودنی‌ها خواسته شد کلیه ماده‌های آزمون‌ها را با دقت بخوانند، مناسب‌ترین گزینه را انتخاب کنند و هیچ سؤالی را بدون پاسخ نگذارند. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و استخراج داده‌ها، تعداد ۵۰ آزمودنی (۳۶ دختر و ۱۴ پسر) به صورت کامل به هر دو مقیاس پاسخ داده بودند که به عنوان نمونه نهایی مورد بررسی قرار گرفت. میانگین سنی کل آزمودنی‌ها ۲۱/۷ سال ($sd=2/02$ ، دامنه $=19-26$)، آزمودنی‌های دختر ۲۱/۳۶ سال ($sd=1/80$ ، دامنه $=19-26$) و آزمودنی‌های پسر ۲۲/۵۷ سال ($sd=2/34$ ، دامنه $=19-26$) بود.

پژوهش حاضر، پژوهشی توصیفی از نوع همبستگی است و برای تحلیل داده‌های آن از شاخص‌ها و روش‌های آماری، شامل میانگین، انحراف معیار، ضریب همبستگی پیرسون، آزمون «t» و تحلیل رگرسیون استفاده شده است.

ب - ابزار سنجش

مقیاس کمال‌گرایی چند بُعدی: ابعاد کمال‌گرایی آزمودنی‌ها در این پژوهش با استفاده از فرم ایرانی مقیاس کمال‌گرایی چند بُعدی [۱۲ و ۵] تعیین شد. این

مقیاس، یک آزمون ۳۰ سؤالی است و سه بُعد کمال‌گرایی خویش‌مدار، کمال‌گرایی دیگرمدار، و کمال‌گرایی جامعه‌مدار را می‌سنجد. ده ماده هر یک از سه زیرمقیاس آزمون مشخصه‌های کمال‌گرایی آزمودنی را در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ تا ۵ اندازه‌گیری می‌کنند. در اعتباریابی مقدماتی فرم ایرانی این مقیاس (بشارت، منتشر نشده) آلفای کرونباخ پرسش‌ها برای زیرمقیاس کمال‌گرایی خویش‌مدار ۰/۹۲، برای کمال‌گرایی دیگرمدار ۰/۸۷ و برای کمال‌گرایی جامعه‌مدار ۰/۸۴ بود که نشانه همسانی درونی (internal consistency) بالای مقیاس است. ضرایب همبستگی بین نمره‌های آزمودنی‌ها در دو نوبت با فاصله چهار هفته برای کمال‌گرایی خویش‌مدار $r=0/88$ ، برای کمال‌گرایی دیگرمدار $r=0/83$ و برای کمال‌گرایی جامعه‌مدار $r=0/80$ بود که نشان از پایایی بازآزمایی (test-retest reliability) بالای فرم ایرانی مقیاس است.

مقیاس مشکلات بین شخصی: مقیاس مشکلات

بین شخصی یک آزمون ۱۲۷ سؤالی است و مشکلات بین شخصی را در شش زمینه قاطعیت (assertiveness)، مردم‌آمیزی (sociability)، اطاعت‌پذیری (submissiveness)، صمیمیت (intimacy)، مسئولیت‌پذیری (responsibility) و مهارگری (controlling) در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از نمره ۰ تا ۴ می‌سنجد [۱۳]. برای هر آزمودنی، علاوه بر شش زیرمقیاس فوق، یک نمره کلی در زمینه مشکلات بین شخصی محاسبه می‌شود. در فرم ایرانی این مقیاس ($n=30$)، ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌های هر یک از زیرمقیاس‌ها برای کل آزمودنی‌ها به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۲، ۰/۹۱، ۰/۹۳، ۰/۸۵، ۰/۸۷؛ برای آزمودنی‌های پسر به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۵، ۰/۸۹، ۰/۹۱، ۰/۸۴، ۰/۸۳؛ و برای آزمودنی‌های دختر به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۹۰، ۰/۹۲، ۰/۸۵، ۰/۷۹ بود که نشانگر همسانی درونی خوب مقیاس است. ضرایب همبستگی بین نمره‌های آزمودنی‌ها در دو نوبت با فاصله دو هفته

برای کل آزمودنی‌ها $r = 0/93$ ، برای آزمودنی‌های پسر $r = 0/92$ و برای آزمودنی‌های دختر $r = 0/94$ بود که نشانه پایایی بازآزمایی عالی مقیاس است [۱۴]. اعتبار (validity) مقیاس مشکلات بین‌شخصی از طریق محاسبه ضریب همبستگی بین نمره کل آزمودنی‌ها با مقیاس حرمت خود کوپر اسمیت [۱۵] در مورد ۶۰ دانشجو (۳۰ دختر و ۳۰ پسر) تعیین گردیده است [۱۴]. ضرایب همبستگی بین نمره آزمودنی‌ها در حرمت خود با مشکلات بین‌شخصی، نشان‌دهنده همبستگی منفی معنادار مشکلات بین‌شخصی با حرمت خود است. این ضرایب برای کل نمونه $P = 0/001$ ، $r = -0/45$ ، برای دانشجویان دختر $P = 0/004$ ، $r = -0/51$ و برای دانشجویان پسر $P = 0/002$ ، $r = -0/41$ بود که نشانه اعتبار کافی مقیاس است.

نتایج پژوهش

جدول ۱ شاخص‌های آماری میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های آزمودنی‌های دختر و پسر را بر حسب متغیرهای کمال‌گرایی و مشکلات بین‌شخصی نشان می‌دهد. طبق این یافته‌ها، میانگین نمره آزمودنی‌های پسر در زمینه کمال‌گرایی دیگرمدار و مشکلات کلی بین‌شخصی بیش از میانگین نمره آزمودنی‌های دختر بوده و میانگین نمره آزمودنی‌های دختر در بُعد کمال‌گرایی جامعه‌مدار بیش از میانگین نمره آزمودنی‌های پسر است.

نتایج آزمون «t» برای مقایسه دو گروه دانشجویان دختر و پسر بر حسب متغیرهای ابعاد کمال‌گرایی و مشکلات بین‌شخصی نشان داد که بین دو گروه در مورد هیچ‌یک از متغیرهای مربوط به کمال‌گرایی و مشکلات بین‌شخصی از نظر آماری تفاوت معنادار وجود ندارد. بر این اساس، تحلیل‌های آماری پژوهش در مورد دانشجویان دختر و پسر روی هم و به‌عنوان یک گروه انجام شد.

به‌منظور بررسی پرسش‌های پژوهش، ابتدا همبستگی ساده پیرسون بین متغیرهای ابعاد کمال‌گرایی و

مشکلات بین‌شخصی محاسبه گردید. نتایج مربوط به ضرایب همبستگی در جدول ۲ ارائه شده‌اند. طبق این نتایج، ضرایب همبستگی بین مشکلات بین‌شخصی با کمال‌گرایی دیگرمدار ($r = 0/91$) و کمال‌گرایی جامعه‌مدار ($r = 0/65$) در سطح $0/01$ معنادار است و با کمال‌گرایی خویش‌مدار ($r = 0/20$) معنادار نیست.

سپس رابطه کمال‌گرایی خویش‌مدار، کمال‌گرایی دیگرمدار و کمال‌گرایی جامعه‌مدار به عنوان متغیرهای پیش‌بین با مشکلات بین‌شخصی به عنوان متغیر ملاک در معادله رگرسیون تحلیل شدند. نتایج تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون بین میانگین نمره کلی مشکلات بین‌شخصی با ابعاد سه‌گانه کمال‌گرایی در جدول شماره ۳ ارائه شده‌اند. براساس این نتایج، میزان F مشاهده شده معنادار است ($p < 0/01$) و ۸۳ درصد واریانس مربوط به مشکلات بین‌شخصی به وسیله متغیرهای کمال‌گرایی تبیین می‌شود ($R^2 = 0/83$). ضرایب رگرسیون هر یک از سه متغیر پیش‌بین نشان می‌دهند که تنها متغیر کمال‌گرایی دیگرمدار می‌تواند واریانس متغیر مشکلات بین‌شخصی را به‌صورت معنادار تبیین کند ($p < 0/01$). ضریب تأثیر کمال‌گرایی دیگرمدار ($B = 0/79$) با توجه به آماره «t» نشان می‌دهد که متغیر کمال‌گرایی دیگرمدار با اطمینان $0/99$ می‌تواند تغییرات مربوط به متغیر مشکلات بین‌شخصی را پیش‌بینی کند، یعنی افزایش کمال‌گرایی دیگرمدار باعث افزایش مشکلات بین‌شخصی می‌شود.

تحلیل‌های مشابه برای بررسی رابطه متغیرهای پیش‌بین با زیرمقیاس‌های مشکلات بین‌شخصی، شامل مشکلات مربوط به قاطعیت، مردم‌آمیزی، اطاعت‌پذیری، صمیمیت، مسئولیت‌پذیری و مهارگری به‌صورت جداگانه انجام گرفت. F مشاهده شده برای همه متغیرها، غیر از متغیر قاطعیت، معنادار بود ($p < 0/01$) و ضرایب تعیین بدین شرح محاسبه شدند: مردم‌آمیزی ($R^2 = 0/348$)، اطاعت‌پذیری ($R^2 = 0/314$)، صمیمیت ($R^2 = 0/274$)، مسئولیت‌پذیری ($R^2 = 0/233$)، مهارگری ($R^2 = 0/879$). محاسبه ضرایب رگرسیون هر یک از سه

متغیر پیش‌بین در رابطه با متغیرهای ملاک نشان داد که کمال‌گرایی خویش‌نمدار واریانس متغیر مسئولیت‌پذیری ($p < 0/05$) را تبیین می‌کند؛ کمال‌گرایی دیگرمدار واریانس متغیرهای اطاعت‌پذیری ($p < 0/01$)، صمیمیت ($p < 0/05$) و مهارگری ($p < 0/01$) را تبیین می‌کند؛ و کمال‌گرایی جامعه‌مدار واریانس متغیرهای مردم‌آمیزی ($p < 0/01$) و مسئولیت‌پذیری ($p < 0/05$) را تبیین می‌کند. طبق این یافته‌ها، افزایش کمال‌گرایی دیگرمدار باعث

افزایش مشکلات بین‌شخصی در زمینه اطاعت‌پذیری ($B = 0/510$)، صمیمیت ($B = 0/294$) و مهارگری ($B = 0/797$) می‌شود؛ افزایش کمال‌گرایی جامعه‌مدار افزایش مشکلات مربوط به مردم‌آمیزی ($B = 0/390$) و مسئولیت‌پذیری ($B = 0/309$) را به دنبال خواهد داشت؛ و افزایش کمال‌گرایی خویش‌نمدار با افزایش مشکلات مربوط به مسئولیت‌پذیری ($B = 0/309$) همراه خواهد بود.

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های آزمودنی‌ها بر حسب متغیرهای کمال‌گرایی و مشکلات بین‌شخصی

متغیر	گروه شاخص	دختران		پسران		کل	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
کمال‌گرایی خویش‌نمدار		۲/۶۰	۰/۳۸	۲/۷۲	۰/۴۶	۲/۶۹	۰/۴۴
کمال‌گرایی دیگرمدار		۲/۴۳	۰/۸۷	۲/۸۶	۰/۶۸	۲/۵۵	۰/۸۴
کمال‌گرایی جامعه‌مدار		۲/۶۳	۰/۷۷	۲/۲۰	۰/۷۸	۲/۳۲	۰/۷۹
مشکلات بین‌شخصی		۱/۶۹	۰/۷۶	۲/۰۶	۰/۶۳	۱/۷۹	۰/۷۴
قاطعیت		۱/۷۲	۰/۴۸	۱/۷۰	۰/۴۱	۱/۷۲	۰/۴۶
مردم‌آمیزی		۱/۵۳	۰/۵۶	۱/۹۱	۰/۷۸	۱/۶۴	۰/۶۴
اطاعت‌پذیری		۱/۹۳	۰/۷۶	۱/۹۷	۰/۵۱	۱/۹۴	۰/۶۹
صمیمیت		۱/۷۲	۰/۷۸	۲/۱۱	۰/۵۳	۱/۸۳	۰/۷۳
مسئولیت‌پذیری		۱/۴۹	۰/۵۰	۱/۸۴	۰/۷۷	۱/۵۹	۰/۶۰
مهارگری		۱/۶۵	۰/۷۷	۲/۰۳	۰/۶۹	۱/۷۶	۰/۷۶

جدول ۲- ضرایب همبستگی پیرسون بین ابعاد کمال‌گرایی و مشکلات بین‌شخصی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱- کمال‌گرایی خویش‌نمدار	۱								
۲- کمال‌گرایی دیگرمدار	۰/۱۵	۱							
۳- کمال‌گرایی جامعه‌مدار	۰/۱۴	۰/۷۲**	۱						
۴- مشکلات بین‌شخصی	۰/۲۰	۰/۹۱**	۰/۶۵**	۱					
۵- قاطعیت	۰/۰۹	-۰/۲۹*	-۰/۳۲*	-۰/۲۱	۱				
۶- مردم‌آمیزی	۰/۲۱	۰/۴۶*	۰/۵۷**	۰/۴۲	-۰/۱۸	۱			
۷- اطاعت‌پذیری	۰/۱۴	۰/۵۵**	۰/۳۵*	۰/۶۰**	-۰/۱۴	۰/۲۸*	۱		
۸- صمیمیت	۰/۰۴	۰/۴۹**	۰/۴۳**	۰/۳۳*	-۰/۲۷*	۰/۸۳**	۰/۳۰*	۱	
۹- مسئولیت‌پذیری	۰/۲۶	۰/۴۰**	۰/۴۷**	۰/۶۹**	-۰/۲۵	۰/۵۱**	۰/۵۶**	۰/۴۲**	۱
۱۰- مهارگری	۰/۲۲	۰/۹۳**	۰/۶۹**	۰/۵۵**	-۰/۰۶	۰/۲۰	-۰/۰۴	۰/۱۰	۰/۵۳**

* $p \leq 0/05$

** $p \leq 0/01$

جدول ۳- خلاصه مدل رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون مشکلات بین شخصی بر ابعاد کمال گرایی

متغیر	شاخص	SS	df	MS	F	P	R	R ²	SE
رگرسیون		۲۲/۶۸	۳	۷/۵۶۰	۷۶/۲۷	۰/۰۰۰	۰/۹۱۲	۰/۸۳۳	۰/۳۱۴
باقیمانده		۴/۵۶۰	۴۶	۹/۹۱۲					

متغیر	شاخص	B	SEB	Beta	t	P
کمال گرایی خویش‌مدار		۹/۸۲۸	۰/۱۰۲	۰/۰۵۹	۰/۹۶۳	۰/۳۴۰
کمال گرایی دیگرمدار		۰/۷۹۶	۰/۰۷۷	۰/۹۰۰	۱۰/۳۰۱	۰/۰۰۰
کمال گرایی جامعه‌مدار		۱/۶۷۴	۰/۰۸۱	۰/۰۰۲	۰/۰۲۱	۰/۹۸۴

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان دادند که متغیر کمال گرایی دیگرمدار ۸۳ درصد واریانس مشکلات بین شخصی آزمودنی‌ها را پیش‌بینی می‌کند. این یافته، در راستای نتایج پژوهش‌های پیشین [۸و۶] بر حسب چند احتمال تبیین می‌شود:

۱. کمال گرایی دیگرمدار با شکل‌دهی به انتظارات افراطی و ارزشیابی انتقادی از دیگران [۶]، فرد کمال‌گرا را در زمینه روابط بین شخصی با مشکل مواجه می‌سازد. روابط بین شخصی مطلوب، مستلزم داشتن درک متقابل، انتظارات واقع‌بینانه و مهرورزی و صمیمیت است که در کمال گرایی دیگرمدار با انتظارات افراطی، دیگرسرزنشگری، اقتدارگرایی و سلطه‌جویی افراد کمال‌گرا در تعارض قرار می‌گیرد.

۲. این وضعیت نامطلوب باعث می‌شود دیگران نیز فرصت‌ها و امکانات لازم برای برقراری و ادامه یک ارتباط مطلوب با فرد کمال‌گرا را به‌دست نیاورند و به نوبه خود از آن سوی ارتباط، مشکلات را مضاعف سازند. این چرخه ناهنجار، عامل تداوم و تشدید مشکلات ارتباطی است؛ فرایندی که به‌خوبی همبستگی مثبت بین کمال گرایی دیگرمدار و مشکلات بین شخصی را تبیین می‌کند.

با توجه به همبستگی مثبت بین کمال گرایی دیگرمدار و جامعه‌مدار (جدول ۲؛ $r=0/72$) مشابهت تأثیرگذاری این دو متغیر پیش‌بین بر متغیرهای ملاک مطرح می‌شود. به‌منظور سنجش این مشابهت، تحلیل‌های رگرسیون انجام شده، هر جا که این دو متغیر با هم وارد معادله شدند یکی از آن‌ها واریانس متغیر ملاک را تبیین کرد و دیگری سطح معناداری تأثیرگذاری بر متغیر ملاک را از دست داد و هر گاه متغیر مؤثرتر از معادله خارج شد، سطح تأثیرگذاری متغیر دیگر افزایش یافت و در همه موارد از نظر آماری معنادار شد. در وضعیت مداخله هر دو متغیر پیش‌بین در مورد مشکلات کلی بین شخصی، اطاعت‌پذیری، صمیمیت و مهارگری میزان تأثیر کمال گرایی دیگرمدار معنادار بود، و در مورد مشکلات مردم‌آمیزی و مسئولیت‌پذیری، میزان تأثیر کمال گرایی جامعه‌مدار معنا داشت. در همه موارد با حذف متغیر پیش‌بین درجه اول، متغیر پیش‌بین درجه دوم به سطح معناداری می‌رسید. این یافته کاملاً با همبستگی مثبت و بالای بین دو متغیر پیش‌بین مطابقت می‌کند و نشان می‌دهد کمال گرایی دیگرمدار و جامعه‌مدار به‌صورت جانشینی، واریانس مربوط به متغیرهای مشکلات بین شخصی را تبیین می‌کنند.

نتایج پژوهش در مورد رابطه کمال‌گرایی با زیرمقیاس‌های مشکلات بین‌شخصی، همبستگی مثبت معنادار بین کمال‌گرایی دیگرمدار و مشکلات ارتباطی اطاعت‌پذیری، صمیمیت و مهارگری را تأیید کرد. این یافته نیز که با نتایج پژوهش‌های پیشین [۸و۷،۶،۳] مطابقت می‌کند به چند صورت تبیین می‌شود. این تبیین‌ها در ارتباط با دو تبیین قبلی به منزله جزء و کل در امتداد آن‌ها قرار می‌گیرند.

۳. همبستگی کمال‌گرایی دیگرمدار با ویژگی‌های سردی، سلطه‌گری و کینه‌ورزی [۸] تا حدودی مشکلات بین‌شخصی آزمودنی‌ها در زمینه‌های اطاعت‌پذیری، صمیمیت و مهارگری را توجیه می‌کند. این ویژگی‌ها مستقیماً با اطاعت‌پذیری در روابط بین‌شخصی در تعارض قرار می‌گیرند و متقابلاً مهارگری فرد را احتمالاً از طریق مکانیسم سلطه‌گری تقویت و تشدید می‌کنند. این ویژگی‌ها از طریق بی‌اعتمادی به دیگران، پرخاشگری علیه دیگران و ناتوانی در توجه‌طلبی و مهرجویی [۸] زمینه‌ساز مشکلات مربوط به مردم‌آمیزی و صمیمیت می‌شوند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین کمال‌گرایی جامعه‌مدار و مشکلات بین‌شخصی آزمودنی‌ها در زمینه مردم‌آمیزی و مسئولیت‌پذیری همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. این یافته که با نتایج پژوهش‌های قبلی [۸و۶] مطابقت می‌کند بر حسب چند احتمال تبیین می‌شود.

۴. کمال‌گرایی جامعه‌مدار بر حسب این باور که دیگران از فرد انتظارات بالا دارند و کسب تأیید آن‌ها به تحقق آن انتظارات وابسته است [۸و۶] دو وضعیت نا مطلوب را بر شخص کمال‌گرا تحمیل می‌کند. یکی پذیرش این انتظارات و تلاش برای تحقق آن‌ها که مسئولیت‌پذیری افراطی آن‌ها را توجیه می‌کند و دیگری، نشان دادن سردی و کناره‌گیری [۸]؛ مشخصه‌هایی که با مشکلات بین‌شخصی در زمینه مردم‌آمیزی مطابقت می‌کنند.

۵. مکانیسم سردی و کناره‌گیری متقابلاً امکان برقراری روابط بهنجار و مطلوب از طرف دیگران با شخص کمال‌گرا را متفی می‌سازد و باعث می‌شود روابط بین‌شخصی باز هم بیش‌تر آسیب ببیند؛ چرخه‌ای نابهنجار که مشکلات بین‌شخصی را تداوم می‌بخشد.

یافته‌های پژوهش همچنین نشان دادند که بین کمال‌گرایی خویش‌نمدار و مشکلات بین‌شخصی در زمینه مسئولیت‌پذیری همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. این یافته که با نتایج پژوهش‌های پیشین [۱۱و۸،۷،۶] همخوانی دارد به چند صورت تبیین می‌شود.

۶. کمال‌گرایی خویش‌نمدار با وضع استانداردهای غیرواقع‌بینانه و تمرکز بر شکست‌ها و نقص‌ها، مشخصه‌های خودسرزنشگری و خودانتقادگری را بر شخص کمال‌گرا تحمیل می‌کند. این مشخصه‌ها، که مسئولیت‌پذیری افراطی را توجیه می‌کنند، باعث می‌شوند فرد در حیطه روابط بین‌شخصی بر حسب احساس شکست در تحقق استانداردهای بالا نتواند ارتباطی بهنجار برقرار سازد.

۷. این وضعیت تعارضی باعث می‌شود که دیگران نیز نتوانند در چارچوب یک رابطه بهنجار و مطلوب با فرد کمال‌گرا ارتباط برقرار کنند؛ فرایندی که چرخه نابهنجار مشکلات ارتباطی را مستقر می‌سازد و همبستگی مثبت بین کمال‌گرایی خویش‌نمدار و مشکل مسئولیت‌پذیری را توجیه می‌کند.

نتایج این پژوهش، تفاوت معنادار بین میانگین نمره‌های دانشجویان دختر و پسر در مورد ابعاد کمال‌گرایی و مشکلات بین‌شخصی را تأیید نکردند. فقدان یافته‌های منسجم در این زمینه، کوچک بودن حجم نمونه در پژوهش حاضر و مخصوصاً عدم تناسب تعداد آزمودنی‌های دختر (۷۲ درصد) در مقابل آزمودنی‌های پسر (۲۸ درصد) هر نوع تبیینی را با محدودیت و مشکل مواجه می‌سازد و بهتر است تا انجام پژوهش‌های بیش‌تر و جمع‌آوری یافته‌های گسترده‌تر منتظر بمانیم.

6. Hewitt PL, Flett GL. (1991) Dimensions of perfectionism in unipolar depression. *J Abnormal Psychology*. 100:98-101.
7. Hewitt PL, Flett GL. (1991) Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment and association with psychopathology. *J Personality and Social Psychology*. 60:456-470.
8. Hill RW, Zrull MC, (1997) Turlington S. Perfectionism and interpersonal problems. *J Personality Assessment*; 69:81-103.
9. Hewitt PL, Mittelstaedt W, Wollert R. (1989) Validation of a measure of perfectionism. *J Personality Assessment*. 53:133-144.
10. Flett GL, Hewitt PL, Blankstein KR, Mosher SW. (1991) Perfectionism, self-actualization, and personal adjustment. *J Social Behavior and Personality*. 6: 147-160.
11. Flett GL, Hewitt PL, Blankstein KR, O'Brien S. (1991) Perfectionism and learned resourcefulness in depression and self-esteem. *Personality and Individual Differences*. 12:61-68.
12. Frost RO, Heimberg RG, Holt CS, Mattia JL, Neubauer A. (1993) A comparison of two measures of perfectionism. *Personality and Individual Differences*. 14:119-126.
13. Horowitz LM, Rosenberg SE, Baer BA, Ureno G, Villasenor VS. (1988) Inventory of Interpersonal Problems: psychometric properties and clinical applications. *J Consulting and Clinical Psychology*. 56:885-892.
۱۴. گلی نژاد محمد (۱۳۷۹) بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی و مشکلات بین شخصی. رساله کارشناسی ارشد دانشگاه تهران، تهران.
15. Coopersmith S. (1967) The assessment of self-esteem. San Francisco: Freeman.

علاوه بر محدودیت‌های فوق‌الذکر (کوچک بودن حجم نمونه و عدم تناسب آزمودنی‌های دختر و پسر)، مشکلات احتمالی مربوط به اعتبار ابزار مورد استفاده در این پژوهش را نباید از نظر دور داشت. نوع پژوهش و جامعه آماری تحقیق نیز به سهم خود تعمیم‌دهی نتایج را محدود می‌سازند.

منابع

1. Freud S. (1926/1959) Inhibition, symptoms and anxiety. In: Strachey J, editor. The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud (Vol. 20). London: Hogart; p.77-175.
2. Burns DD. (1980) The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*. 34-57.
3. Alden LE, Bieling PJ, Wallace ST. (1994) Perfectionism in an interpersonal context: a self-regulation analysis of dysphoria and social anxiety. *Cognitive Therapy and Research*. 18:297-311.
4. Blatt S. (1995) The destructiveness of perfectionism: implications for the treatment of depression. *Am Psychologist*. 50:1003-1020.
5. Frost RO, Marten P, Lahart C, Rosenblate R. (1990) The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*. 14:449-468.